

Vybrané hudobné formy- sonáta, rondo, variácie. (7.ročník)

Sonáta: základy sonáty položila *Menheimská škola* (českí skladatelia, ktorí emigrovali do zahraničia, napríklad Jan Václav Stamic). Sonáta je hudobná forma založená na kontrastoch. Má 3 časti:

1 **Expozícia:** hlavná myšlienka- medziveta (moduluje do dominantnej tóniny)- vedľajšia myšlienka (v D tónine, kontrastná k hlavnej)- záver. Niekedy sa expozícia hrá 2x- dvojité expozícia.

2 **Rozvedenie:** spracúva hud. myšlienky expozície, mení sa rytmus, harmónia, rozličné tóniny... nakoniec sa vrátíme do hlavnej tóniny

3 **Repríza:** zopakuje sa celá expozícia v hlavnej tónine.

Sonáta sa komponovala pre sólo hudobný nástroj a orchester alebo pre klavír. Najznámejšie klavírne sonáty písali Mozart a Beethoven.

Sonátový cyklus: cyklická hudobná forma, má 4 časti:

1 Rýchla v sonátovej forme

2 Pomalá- variácie, piesňová forma

3 Tanečná- scherzo, menuet

4 Rýchla- rondo, opäť sonátová forma.

Beethoven: Sonáta G dur č 10 op. 14

<https://www.youtube.com/watch?v=fQqNsTUvqCY&t=383s>

Variácie-hudobná forma založená na variačnej práci s témou. Téma je výrazná, ľahko zapamätateľná, zvyčajne komponovaná v 2 alebo 3 dielnej MPF. Variácie môžu byť *vonkajšie* (mení sa iba jedna časť hudobnej reči, rytmus, melódia) alebo *vnútorné* (mení sa viacero častí hudobnej reči). Na začiatku zaznie téma, a potom jej variácie. Počet variácií nie je presne daný, musia byť najmenej tri. Variácie vznikajú obmenami témy (rytmickými, harmonickými (dur mol), melodickými, ozvláštnenie témy melodickými prestupnými tónmi akordické poňatie, stupnicové behy presnenie témy do iného hlasu alebo na iný nástroj- variácie farebné....). Stredná variácia býva zvyčajne komponovaná v kontrastnej tónine, ak je téma dur, táto variácia bude mol a naopak. Označuje sa *minore* (mol) alebo *maggiore* (dur). Variácie postupujú od najjednoduchších po najzložitejšie. Môžu byť ukončené nasledovnými spôsobmi:

1 *Najzložitejšia variácia*

2 *Znova zaznie téma rovnaká ako na začiatku skladby.*

3 *Zaznie téma a pripojí sa kóda (zakončenie).*

4 *Fúga*

Forma variácií sa používa hlavne v druhej časti sonátového cyklu (druhá časť symfónií, napr. Haydn- S úderom na tympany, známych je 12 Mozartových variácií pre klavír na tému detskej pesničky *Zažiar, zažiar hviezdička*).

Vypočujte si hudobnú ukážku a odpovedzte na otázky:

<https://www.youtube.com/watch?v=NO-ecxHEPqI> Mozart 12 variácií

Čo sa menilo v nasledovných variáciách: 1.....

3.....

Je niektorá z variácií v molovej tónine? Ktorá?

Čím sa líši variácia 11 od ostatných?.....

Ktorým z vymenovaných spôsobov sú variácie ukončené?

Rondo z franc. *rondeau*- kruh. Je to hudobná forma založená na viacnásobnom návrate hlavnej témy na spôsob refrénu. Medzi jednotlivými návratmi témy sú buď iné témy alebo spojky. Téma je výrazná, ľahko zapamätateľná a spoznatelná. Príklad je hra Ide pieseň dokola. Podľa počtu opakovaných tém delíme rondá na:

Malé rodná, rondo nižšieho typu:

1 typ Cuperinovské rondo- opakuje sa jedna hlavná myšlienka A- mv- A- mv- A-k. Príklad je Ide pieseň dokola

2 typ Striedajú sa 2 témy A-B-A-B, témy sú voči sebe kontrastné

3 typ veľké rodno- striedajú sa tu aspoň 3 témy A-B-A-C-A-koda, napríklad Turecký pochod od Mozarta.

Rondá vyššieho typu: tu sa spája rondová a sonátová forma, majú 3 až 4 kontrastné témy

Rondá vyššieho typu sa vyskytujú ako posledná časť sonátovej formy (posledná časť symfónií a koncertov), majú rýchle tempo, sú dramatické.

Mozart: Turecký pochod. https://www.youtube.com/watch?v=rDbYC_8xt4U

Koľko hudobných myšlienok počujete v skladbe?

Opakovanie akordov:

Durové akordy označujeme veľkými tlačenými písmenami C (C dur), A A dur)

Molové akordy označujeme veľkým tlačeným písmenom a malým m Cm c mol, Dm d mol...

Dominantný septakord sa označuje veľké tlačené písmeno a 7, dominantný septkaord od tónu c je C7

Vytvor akordy:

Gm

H

D7

Fis

Asm

C7